

ВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація.

В статті проведено аналіз впливу громадянського суспільства на формування культурного середовища України.

Ключові слова: Україна, культурне середовище, громадянське суспільство, культура.

Abstract.

The article analyzes the impact of civil society on shaping the cultural environment of Ukraine.

Key words: Ukraine, cultural environment, civil society, culture.

Вступ

Однією з важливих функцій демократичної держави є розвиток громадянського суспільства, заснованого на тісній взаємодії влади з різними соціокультурними інститутами, які, своєю чергою, є активними учасниками життєдіяльності країни. Розвинуте громадянське суспільство — це умова демократичного врядування, оскільки його наявність полегшує захист індивідуальних і громадських інтересів громадян, забезпечує підзвітність влади суспільству.

Громадянське суспільство є одним з найбільш важливих ціннісних і культурологічних феноменів сучасного суспільства. Громадянське суспільство в його загальноприйнятому розумінні — сукупність соціальних утворень (груп, колективів), об'єднаних специфічними інтересами (економічними, етнічними, культурними та ін.), що реалізовані поза сферою діяльності держави і дозволяють, в умовах демократичної системи облаштування суспільного життя, контролювати дії держави. Зрілість громадянського суспільства визначається ставленням до культурних цінностей, тому метою дослідження є спроба аналізу впливу громадянського суспільства на формування культурного середовища в Україні.

Результати дослідження

Громадянське суспільство в Україні має глибоке історичне коріння, що сягає давнини та створює його унікальну та неповторну специфіку, зумовлює формування притаманного лише Україні типу громадянськості.

В Україні накопичено досвід громадянської самоорганізації та самореалізації, що знайшов свій активний прояв через формування громадських організацій та рухів, політичних партій, засоби масової інформації, а також — вибори, референдуми, коаліцію, опозицію, місцеве самоврядування тощо. Отже, є досить потужний потенціал, який би давав можливість громадянам реалізовувати власну владну волю — брати участь у процесі прийняття рішень з життєво важливих питань і здійснювати контроль за їх реалізацією. Проте реальний вплив цих структур незначний, а їх можливості обмежені [1].

Зовнішньополітичний вибір України — це орієнтація на базові цінності західної культури — парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізація, свобода пересування, свобода отримання освіти будь-якого рівня тощо. На відміну від Західної Європи, де громадянське суспільство формувалося внаслідок тривалої перманентної еволюції і знаходиться в процесі модернізації сьогодні, в Україні на різних етапах історичного розвитку існували лише його окремі елементи, які так і не стали завершеною системною структурою. Цим зумовлюється ще одна особливість становлення громадянського суспільства в сучасній Україні — першорядна роль держави та ініціювання цього процесу, як правило, революційним шляхом зверху.

До інститутів громадянського суспільства в Україні віднесено: громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні й релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації й інші невідприємницькі товариства й установи, легалізовані відповідно до законодавства [2].

Зрілість громадянського суспільства визначається ставленням до найвищих моральних цінностей усіх його структур. Окреслюючи перспективи трансформації українського суспільства через розвиток і постійне вдосконалення громадянського суспільства, актуально постає першочергова необхідність з вироблення на державному рівні відповідних критеріїв і механізмів поширення загальнолюдських цінностей. Однак, сучасна практика державного регулювання доводить, що ігнорування владою суспільно корисних культурних ініціатив, відсутність механізмів участі громадськості та об'єднань громадян у процесі ухвалення рішень призводять до стагнації суспільства, зростання корупції, створюючи загрозу демократичному розвитку країни [3].

В зв'язку з демократичними та ринковими перетвореннями почали з'являтися різноманітні суб'єкти культурної діяльності, серед яких: громадські організації, благодійні фонди, національні культурні товариства, творчі спілки тощо, культуротворча місія яких полягає у відродженні української культури, забезпеченні культурних потреб громадян, визнанні культури як основи національної ідеї, формуванні культурного простору України.

Українські політологи впевнені: європейська перспектива, на яку зорієнтована Україна нині, надасть перспективу не лише демократичних традицій, свободу руху ідей, товарів, фінансів, а й, насамперед, новий рівень відповідальності за дотримання високих стандартів у різних галузях, за спільне майбутнє в одному домі, за можливість органічного співіснування різних культур. Оновлена політична культура повинна стати культурою соціальної згоди, взаємоповаги, справедливості, толерантності, громадянського миру, забезпечення основоположних прав і свобод людини та громадянина [4].

Участь громадськості в реалізації державної політики у сфері культури регулює Закон України «Про культуру». Зокрема, у статті 31 визначаються громадські організації, до яких належать: професійні спілки, творчі спілки, товариства, фонди, асоціації тощо. Громадські організації мають право самостійно та на договірній основі утворювати благодійні організації для фінансування культурних програм розвитку літератури та мистецтва, підтримки талантів і творчих починань у сфері культури, розв'язання соціальних і побутових проблем професійних творчих працівників [5].

Серед інститутів громадянського суспільства, які мають вплив на вітчизняні культуротворчі процеси, важлива роль належить благодійним організаціям, які відповідно до чинного законодавства функціонують у таких організаційно-правових формах: благодійний фонд; благодійна установа; благодійні фундації, місії, ліги тощо.

Наведемо приклади діяльності громадянських організацій, спрямованої на розвиток культурного середовища в Україні. Так, громадська організація «Центр розвитку «Демократія через культуру» за час свого існування реалізувала численні культурні проекти, підтримані міжнародними організаціями та фондами, Комітетом ВР України з питань культури і духовності, Міністерством культури України, органами місцевого самоврядування. Серед проектів, які були реалізовані й здійснюються Центром розвитку, слід назвати, зокрема такі: Ефективні інструменти місцевого розвитку на основі творчих і культурних ресурсів, Модель 21: творці змін, Компендіум: профілі та тенденції культурної політики європейських країн, Інтеркультурні міста (програма Ради Європи), Ділова гра «Майбутнє місто» (спільно з Британською Радою в Україні). До культуротворчої діяльності Центру належить: організація літніх шкіл артменеджменту за підтримки МФ «Відродження», Британської Ради в Україні; підготовка аналітичних матеріалів для парламентських слухань з питань культури; підготовка звітів для Ради Європи «Культурне розмаїття України» та «Профіль України»; випуск інформаційного бюлетеня «Діалог» за підтримки МФ «Відродження», Швейцарської культурної програми в Україні, Британської Ради в Україні, Шведського інституту; проведення міжнародних круглих столів і семінарів «Що таке культурна індустрія». Громадська організація діє на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях. Своєю місією громадська організація вбачає у формуванні, запровадженні та розвитку в Україні культурної політики ХХІ ст., цілі якої передбачають: поширення в Україні принципів і підходів європейської та світової політики в галузі культури; підтримку реформи в галузі культури (законодавство, фінансування, управління); генерування ідей і розвитку технології для вдосконалення культурно-соціальної політики; залучення громадськості до творчої активності та процесу прийняття політичних рішень; співпраця з органами державної влади та місцевого

самоврядування у виробленні політики в галузі культури; розвиток міжнародного партнерства та культурно-інформаційний обмін. [6].

Важливим інститутом громадянського суспільства, діяльність якого спрямована на розвиток культуротворчих ініціатив, є професійні творчі спілки. Відповідно до даних Єдиної державної реєстраційної служби України, у державі зареєстровано більше 20 творчих і спілок. Чисельність членів у них є різною. Наприклад, Національна спілка письменників України налічує понад 1800 членів, Національна спілка художників – понад 4000. Діяльність вітчизняних професійних творчих спілок регулюють Конституція України, Закони України «Про культуру», «Про професійних творчих працівників та творчі спілки». Також важливу роль у зміцненні потенціалу України в галузі культури відіграють приватні фонди. [7].

Благодійна діяльність, яку здійснюють нині громадські організації, дозволяє реалізовувати бізнес-проекти в культурі, що мають важливу практичну значимість для розвитку галузі. Окрема увага благодійників прикута до підтримки талановитої молоді, що дозволяє розкрити культуротворчий потенціал молодого покоління, тим самим посилити їх роль у культурній розбудові сучасної України. Благодійництво в Україні набирає обертів. Це чи не єдина на сьогодні практична діяльність, яка робить культурні блага доступними для різних верств населення. Яскравим прикладом є незалежний приватний міжнародний Фонд Віктора Пінчука, культуротворча місія якого полягає в наданні новим поколінням можливості стати творцями майбутніх змін, реалізація якої здійснюється через проектну діяльність, що відбувається як в Україні.

Висновки

Таким чином, дослідивши питання щодо участі інститутів громадянського суспільства в культурній розбудові України, маємо констатувати, що в країні нині накопичено досвід такої розбудови. В зв'язку з демократичними та ринковими перетвореннями, орієнтацією української влади на європейський вибір з'являються різноманітні суб'єкти культурної діяльності, серед яких: громадські організації, благодійні організації, національні культурні товариства, творчі спілки тощо, які займаються відродженням української культури, забезпеченням культурних потреб громадян. Вплив громадянського суспільства на культуротворчі процеси в Україні посилюється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисюк С. Г., Савчук Є. Ю. Громадянське суспільство в Україні: проблеми і механізми розвитку // Гілея: наук.вісник, 2014. Випуск 82. С.377-381.
2. Характеристика громадських формувань як інститутів громадянського суспільства [Електронний ресурс] : роз'яснення 24.01.2011 / Міністерство юстиції України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>. – Заголовок з екрана.
3. Копієвська О.Р. трансформаційні процеси в культурі сучасної України: монографія. / О. Р. Копієвська. – Національна академія керівних кадрів куьтури і мистецтв, 2014. – 296 с.
4. Цветков В. В. Демократія – Управління – Бюрократія: в контекстімодернізації українського суспільства : монографія / В. В. Цветков, В. П. Горбатенко. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 248 с.
5. Про культуру [Електронний ресурс]: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 24. – Ст. 168. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення: 02.03.2014).
6. Проект «Модель 21» [Електронний ресурс]: офіц. сайт неприбуткової громад. орг. / Центр розвитку «Демократія через культуру». – Режим доступу: <http://model21.org.ua/>. – Заголовок з екрана.
7. Благодійні інституції України: сучасний стан та перспективи розвитку (за результатами соціологічного дослідження) / О. В. Безпалько, Ю. М. Галустян, А. В. Гулевська-Черниш та ін.; за заг. ред. А. В. Гулевської-Черниш. – К.: Книга плюс, 2008. – 120 с.

Радзіховський Дмитро Юрійович — студент факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: dimaradvin@gmail.com

Зінько Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Dmitry Radzikhovsky — student of the Faculty of Information Technology and Computer Engineering Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: dimaradvin@gmail.com.

Zinko Elena - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net.